Rapport
Helsinki central library
Oodi

Pia S Tangen - September 2021

Bakgrunn

Fredrikstad bibliotek er et historisk bibliotek bygget i 1926. Det ble tegnet av Harald Sund og August Nilsen etter en arkitekturkonkurranse. Men som et gammelt bibliotek bygget for datiden, passer det ikke lenger til moderne biblioteksdrift. Som en by med mye historisk industri er en grunnleggende praktisk tilnærming som ligger i befolkningen, og for å få biblioteket til å favne en større gruppe innbyggere vil det dra nytte av å tilby praktisk kunnskap i tillegg til bøkene. I et samfunn hvor flere og flere flytter i leilighet, hvor håndverkere fort kan bli dyrt, og hvor man gjerne lager ting selv, kan et verksted hvor man kan tilegne seg praktisk kunnskap være en enorm ressurs og sosial møteplass. Fra verkstedmestere med spesialisert kunnskap på området kan man lære og spørre, og de stiller opp og hjelper dersom du skulle lure på noe eller trenger hjelp.

Gjennom min diplomoppgave undersøker jeg disse mulighetene, og en del av løsningen jeg undersøker innebærer å tilegne biblioteket verkstedslokaler i større grad. Dette er i dag i bruk i en mindre grad på mange av dagens moderne biblioteker og kalles makerspace eller fablabs. Og for å få innblikk i slike biblioteker har jeg besøkt bl.a. deichman Bjørvika, men på denne studieturen var målet Oodi, sentralbiblioteket i Helsinki.

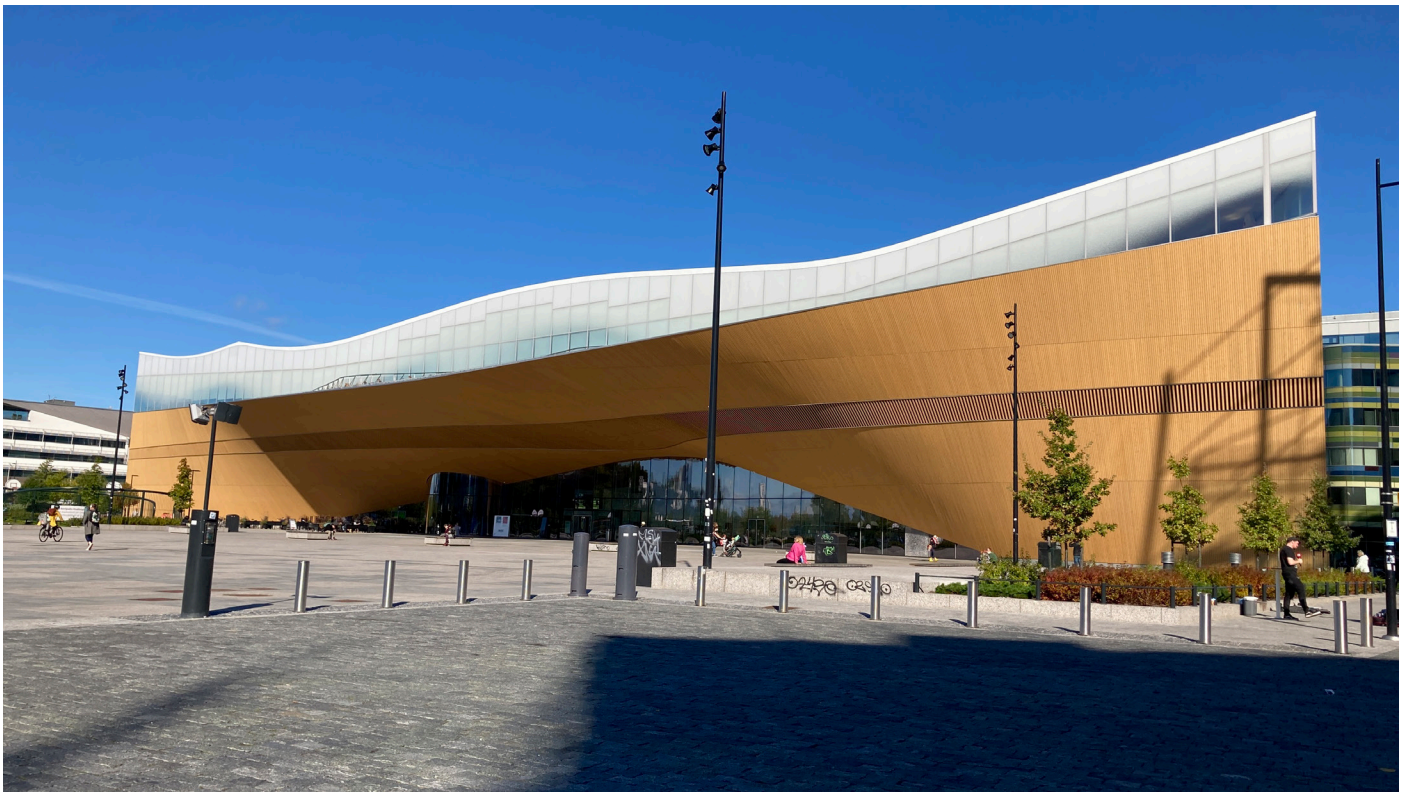

Oodi

Etter en konkurranse om det nye sentralbiblioteket i Helsinki, vant ALA Architects med sitt forslag Oodi.
Biblioteket ligger sentralt til i byen, ved folkeplassen i Helsinki, tvers ovenfor det finske parlamentet. Biblioteket består av 3 etasjer, og gjennom tett samarbeid med befolkningen og bibliotekarene, har innhold og funksjon blitt nøye plassert og gjennomtenkt. Det har en størrelse på litt over 17 000 kvm og bæres av en kraftig bro-konstruksjon som spenner 100m.

Hovedgrunnen for å se dette biblioteket var fordi det inneholder en såkalt urban workshop med tilgang på flere verktøy og verkstedsmuligheter. Men det var også viktig å kunne se flere eksempler på hva et bibliotek er i dag. Oodi er veldig populært blant befolkningen og har lange åpningstider som tillater mye fordelt aktivitet gjennom dagen, bl.a. ved at hele 95% er tilgjengelig for brukerne. Men som de fleste bygninger er det både positive og negative sider.

Bygningen i seg selv har en ekstremt tydelig karakter, med sin store bue som strekker seg over plassen og skaper et overbygget byrom med tilknytning til biliotekets første etasje og foajé. Bygget henvender seg til folkeplassen og mot parlamentet, men likevel har arkitekten valgt å legge hovedinngangen til den ene kortveggens hjørne, vendt mot togstasjonen bak bygget. Inngangen som ligger vendt mot folkeplassen er liten og det virker som den hindrer en fri flyt mellom uteområdet og innsiden da den blir mer en flaskehals enn en inviterende faktor. Flyten føles ikke like tydelig og tilgjengelig som den kunne vært.

Bibliotekets første etasje har flere informasjonsskranker, en for biblioteket, en for Helsinki by, og en for EU. Det legger også til rette for at eksterne aktører kan benytte området til reklame, utsilling eller salg av billetter osv. Videre finner man en restaurant som strekker seg ut på plassen innenfor et avgrenset området, boklevering, samt en kino og et multifunksjonelt rom hvor man kan trekke frem et teleskop amfi og trekke ut vegger som kan danne et eget rom for eventuelle arrangementer. Foajeen er stor, med god takhøyde og ingen bærende elementer som bryter med rommets flyt både visuelt og fysisk. Det har en tydelig framside og bakside, og dette gjør avgjørelsen om hovedinngangens plassering mer uforståelig.

I andre etasje finner man de mer lukkede funksjonene. Det kalles "the attic" av den grunn at det er lavere takhøyde, mørkere og mer intime rom som legger til rette for forskjellige typer arbeid. Dette er etasjen hvor stålkonstruksjonen kommer til syne og rommene må forholde seg til denne så godt det lar seg gjøre. Det er også her man finner det urbane verkstedet. Forventingene var at dette var et aktivt brukt element i bibliotekets tilbud, og at de kunne tilby flere verktøy enn de typiske digitale verktøyene man finner på de fleste bibliotekene i dag. Men dette viste seg å ikke stemme. Verkstedet bestod av 3D-printere, laserkuttere, loddebolter med strømmålere, symaskiner og broderimaskinger. I tillegg kunne man benytte seg av forskjellige printermetoder, som trykk på klær, storformatsprinter og normale printere. Alle disse funksjonene er typisk for et biblioteks makerspace rundt om i verden i dag.

I tillegg så virket det nesten som om dette ikke var aktivt brukte elementer. Men andre elementer ble benyttet mer aktivt. Etasjen kunne by på grupperom, gamingrom for pc, gamingrom for tv-spill, offentlige datamaskiner, et amfiliknende sitteområde, og kanskje det mest brukte, musikkstudioene. Disse studioene var hyppig brukt og stort sett booket under hele åpningstiden. Hele området i 2. etasje var i konstant bruk og varierende bruk, noen var der for å jobbe, noen for å game, og andre for å henge med venner.

Den delen av biblioteket som fungerte best er nok biblioteksdelen i 3. etasje. Tar du rulletrappen opp beveger man seg gjennom det mørke og intime "attic" og videre opp rulletrappen til en himmel av bøker, derav navnet "book heaven". I trå med rulletrappens gradvise stigning åpner det lyse og luftige rommet seg opp for deg, og følelsen av letthet preget hele kroppen.

Overlys, glass i alle yttervegger og de lyse fargene var med på skape en behagelig og beroligende følelse. Bokhyllene var lave nok til at man kunne se over de og dermed fikk en visuell kontakt med hele rommet. Ingen ruvende elementer, annet enn et fåtall trær, preget høyden. Stor variasjon i sitteplasser og områder tillater alle mulige arbeids- og lese-metoder, hvor rommet kun var preget av lyd, men aldri støy. Romslige rader og romslig plassering av inventar legger godt til rette for at rullestolbrukere og familier med barnevogner kan bevege mellom og forbi andre uten forstyrrelser. Og midt i det hele finner man en kaffebar. Da planleggingen og samarbeidet med befolkningen var i gang var dette et sterkt etterspurt element av hva et bibliotek burde kunne tilby, for gleden ved å kunne ta seg en kopp kaffe mens man leser eller jobber betyr mye for folk flest.

Ved å benytte den store buen for inngangspartiet mot plassen, har arkitekten dannet en terrasse med mulighet for å ta med bok, kaffe, brettspill osv ut i sola. Dette er med på å skape et fleksibelt rom som er lagt til rette for så mange mennesker som mulig.

Utbytte
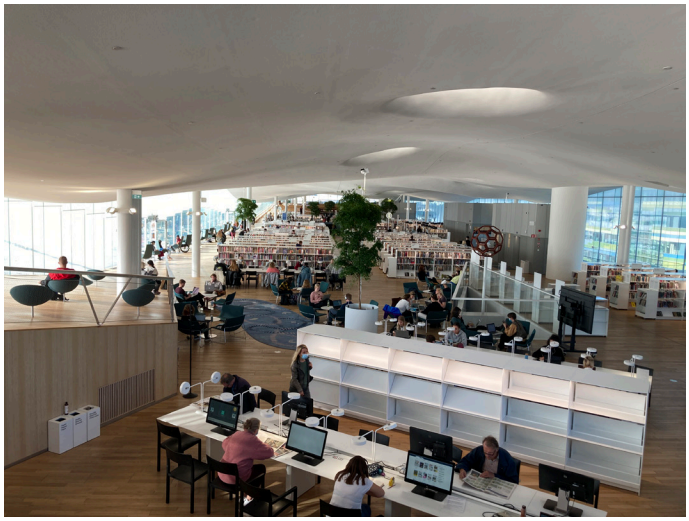
Det er veldig mange deler av Oodi som kan bli viktig videre. Folk benytter biblioteker på forskjellige måter, mer nå enn hva ble gjort tidligere, spesielt fra 1926 og til i dag. For å favne flere mennesker og for å kunne fortsette å være en viktig offentlig institusjon med lavterskel tilbud for alle, er det viktig at bibliotekene kan følge utviklingen og legge til rette for ny kunnskap og utveksling. Funksjoner som tidligere ikke hørte sammen med bøker, benyttes nå for å knytte mennesker sammen. Besøket på Oodi åpnet øynene enda mer for hva et bibliotek kan tilby og være for folk flest. Lav terskel og følelse av eierskap, følelsen av at du ikke er til bry, og at det er plass til deg gjør at dette biblioteket har oppnådd så mye med sine virkemidler, samtidig som det alltid vil være valg man er uenig i. Men alt i alt var denne turen ekstremt lærerikt og nyttig for mitt videre arbeid på diplomoppgaven.